

Federal Almanya'nın Ekonomik Durumu ve Emek Talebi

Prof. Dr. Orhan TUNA

I — F. ALMANYA'DA İŞGÜCÜ KİFAYETSİZLİĞİ

Son yıllarda Batı Avrupa memleketlerinin istihdam hacminde kayda değer değişiklikler olmamıştır. Filhakika istihdam seviyesi çok yüksek durumunu muhafaza etmiş, gittikçe yükselme temayülü gösteren trend, hattâ Doğu Avrupa ülkelerinde de varlığını devam ettirmiştir. Bununla beraber 1964 yılında bazı Avrupa memleketlerinde, kısmî dahi olsa, işsizliğin nüksettiği görülmüş ise de, işsizlik umumiyetle düşük bir seviyede kalmıştır. Diğer taraftan bünyevî değişiklikler işgücü kifayetsizliğinin, fakat bilhassa kalifiye işgücü kifayetsizliğinin devamı mânasına gelmektedir. Aslında hükümetleri faal işgücü siyaseti gütmeğe sevk ve teşvik eden âmil, bahis konusu durumun kronik bir şekilde devam edip gitmesidir.

Bu arada yabancı memleketlerden işçi celbine ve emek prodüktivitesinde artış teminine çalışılması, sadece kısmî bir hal çaresi olarak düşünülebilir. Gerçekten faal bir işgücü siyaseti gütmenin ana hedefi, sadece mevsim ve daha uzun vâdeli olarak, işsizlikle mücadele suretiyle umumî iktisadî durumun icaplarına cevap vermekten ziyade, aynı zamanda farklı ekonomik sektörler ve mıntakalar üzerinde çalışmak ve işlemek suretiyle lokal dengesizliklere bir son vermektir. Esasen bu kabil denksizlikler istihdam piyasasına da tesir etmektedir. Filhakika bu çeşit siyaset, iktisadî plânlamanın ayrılmaz bir parçası durumundadır.

Halen Batı Avrupa memleketlerinin hemen hepsinde bir kısım sanayi kollarında emek piyasasında şiddetli bir gerginlik devam

edip gitmektedir. Bunlar tahsisen yapı ve metalürji kollarıdır. Diğer taraftan teknik gelişmelerin süratle seyrettiği bir ekonomide, bünyevî bir kifayetsizlik olarak vasıflandırabileceğimiz işgücü fıkdanının devamlılığı, bugün çalışan sınıfın kabarmasıyla denk bir durum arzeden istihdam hacmindeki artıştan ziyade, şimdilik her hal ve kârda işgücü kifayetsizliğinin yabancı işçi celbi veya prodüktiviteyi arttırmakla ortadan kaldırılması mümkün ve muhtemel görünmemektedir. Üstelik evli kadınların teşkil ettiği işgücü rezervlerine veya yaşlıca veya tam kapasite ile çalışmaya halleri mani olanların teşkil ettiği işgücü ihtiyatlarına başvurmak hususunda gittikçe yükselen bir temayül mevcuttur. Bunların emek piyasasına alınması için başvurulan tedbirler arasında şu zikredilebilir: gençlerin askerlik sürelerinin kısaltılması, emek piyasasına girmesi muhtemel olan işçi sayısının gerçek miktarının sınırlı oluşu ve kalifiye işgücü kifayetsizliğinin doğurduğu problemin bu yoldan çözülmesinin pek muhtemel gözükmemesidir¹.

Ancak şu var ki, yapılan tahminlere göre, Avrupanın daha fazla sanayileşmiş memleketlerinin yabancı işgücüne olan yüksek talebi önümüzdeki yıllarda da devam edecek, buna mukabil Akdeniz memleketleri kendi sanayileşme hızlarını artırdıkları için, bu memleketlerden yapılmakta olan büyük ölçüdeki işgücü akımlarının daha fazla devam etmesi mümkün olamayacaktır.

İşgücü kifayetsizliğinin ağır bastığı memleketler arasında ön plânda Batı Almanyanın sayılması gerekir. Bu memlekette son bir kaç yıl içinde ekonominin gelişmesi işgücü kifayetsizliği dolayısıyla sekteye uğramıştır. Bu kifayetsizlik, 1964 yılında da, daha kısa iş müddetlerinin tatbiki ve çalışan nüfus nisbetindeki 1975 senesine kadar devam etmesi beklenen düşüş, aşırı talep dolayısıyla kadın işgücü rezervlerinin tükenmesi gibi sebepler tesirlerini hissettirmekte devam edip gitmektedir. Diğer taraftan işgücü kifayetsizliğini hafifletme düşüncesiyle 1964 de neşredilen bir kanun çalışmaya kısmen mani hali olanların tekrar işe yerleştirilmeleri için primler vaz etmiştir². F. Almanya'nın emek arzını bizim için olan öneminden dolayı ileride daha yakından inceleyeceğiz.

İsviçrede istihdam hacmindeki gelişmenin yavaşlamasının sebebini, gittikçe artmakta olan işgücü kifayetsizliği teşkil etmektedir.

1) Bk. Manpower Shortages and Active Manpower Policies in Europe in 1964. Bu yazı, ILO'nun Avrupa İktisat Komisyonununun 20 inci oturumuna sunduğu rapora dayanmaktadır.

2) Bk. Aynı kaynak.

Bir çok firmalar, işleri lâyikiyle vasıflı olmayan kimselere vermek zarureti ile karşı karşıya bulunmaktadır. Ayrıca fazla miktarda kadın işçi istihdam etmek ve yaşlıları yeniden işe celbetmek mecburiyeti hissedilmektedir. 20.9.1963 tarihli bir kanun, yetişkin işçilere daha yüksek seviyede meslekî eğitim görmek ve yeni iş sahaları için tekrar eğitim görme hususlarında geniş imkânlar tanımakta ve çıraklık devresini tamamlamak üzere malûl işçiler için hususî hükümler sevk etmektedir. Bu memlekette 1964 Ağustos ayında kayıtlı yabancı işçilerin sayısı 721.000 idi. 1963 teki rakam ise 690.000 den ibaretti. Bu rakama kayıt dışı çalışan 100 bin yabancı işçiyi de ilâve etmek lâzımdır. Bu durumun bir yıl zarfında sadece % 4.5 nisbetinde bir artışa işaret etmesinin esas sebebini, 21 Şubat 1964 tarihli bir yönetmelikte aramak lâzımdır. Bu yönetmelik hükümlerine göre, işletmelerin yabancı işgücü celbedebilmeleri ancak toplam işçi sayısının 1/Mart/1964 tarihindeki % 97 sini aşmaması halinde mümkündür. 1963 senesine kadar sanayi işçisinin % 36 sını yabancı işçiler teşkil ediyordu. Yabancı işçilerin en kalabalık olduğu iş kolları, yapı, madencilik ve makina sanayii kolları idi. Diğer taraftan İsviçrede çalışan nüfusun toplam sayısı 2,5 milyon olduğundan, fazla miktarda yabancı işçi istihdamının bir çok mahzurlara yol açabileceği düşünülmüştür³.

Lüksemburghta nüfus artış haddinin düşüklüğü ve işgücü ihtiyatlarının tükenmiş olması dolayısıyla, işgücü kifayetsizliği, hususiyetle kalifiye işçi noksanlığı devam edip gitmektedir. Buna mukabil Hollandada çalışan nüfusun sayısında büyükçe bir artış görülmüş ve bu artışta, Endonezyadan tekrar ana vatana dönenlerin rolü büyük olmuştur. Bununla beraber rasyonelleştirme, teknik ziraatin geliştirilmesi, askerlik süresinin kısaltılması gibi tedbirlere rağmen, işgücü kifayetsizliğinin yaygın durumuna bir son vermek kabil olmamıştır. Bu kifayetsizlik ücret artışlarına ve enflasyonist tazyiklere sebep olmakta ve memleketin iktisadî durumunu tehlikeye sürüklemektedir. Filhakika enflasyonist tazyikler 1964 yılında kendini daha fazla hissettirmeye başlamıştır. Güçlük doğuran diğer sebepler arasında, tahsil seviyesinin uzatılması ve daha uzun müddetli tatil rejimi sayılabilir. Netice itibariyle işgücü kifayetsizliği, kadın işçilerle yabancı işçilerden faydalanmak zaruretini doğurmuştur. Bundan dolayı İspanyol ve İtalyan işçilerinin yanında Portekizli ve Türk işçileri istihdam edilmeğe başlanmış ve bu memleketlerle bahis konusu meselede anlaşmalar yapılmıştır.

3) Bk. Aynı kaynak.

İşgücü kifayetsizliği bakımından Avusturyanın durumu da parlak değildir. Yaşlı işçilerin emekliliklerinin geciktirilmesine ve münzam çalışma müddetlerinin artırılmasına rağmen, durumda bir hafifleme kaydedilmemiştir.

Belçikaya gelince, 1963 de çok yaygın durum arzeden işgücü fıkdanı, 1964 yılının ilk altı ayı zarfında, anti enflasyonist tedbirlerin alınması ve nisbeten mülâyim bir kış geçirilmesi ve dışarıdan gelen işgücü akımları dolayısıyla hafiflemiştir.

Fransada, 1964 yılında emek piyasasının genel durumu şöyle bir manzara göstermekteydi: hafif bir gerileme ile birlikte emek piyasasındaki tazyik azalmıştır. 1964 senesi Eylül ayında iş talepleri, 1963 Eylül ayındaki miktara nazaran, % 6,5 fazla idi. Bununla beraber Fransız vatandaşlığına yeniden giren şahıslar hesaba katıldığı takdirde, bu nisbet hakikatte % 14.5 daha düşük olmak lâzımdır. Diğer taraftan Fransada teknisyen yetersizliği halâ büyük ölçüde devam etmekte ve ileride de devam etmesi ihtimal dahilinde görülmektedir. Bu memlekete dışarıdan gelen işçilerin sayısında 1963 te hafif bir azalma kaydedilmiş, ancak sayı 1964 başında tekrar yükselmiştir. Filhakika 1964 yılının ilk on ayı zarfında 120 bin daimî işçi getirilmiştir. Yabancılar umumiyetle yapı, metalurji iş kollarıyla, madencilikte çalışmaktadırlar.

İngilterede de vasıflı işçi kifayetsizliği devam etmektedir. Yapı sanayiinde durum daha da ciddidir. Diğer bazı çalışma kollarında ve bölgelerde de durum aynıdır. 1964 senesinde açık iş yerlerinin sayısı, 1963 yılına nazaran bir hayli kabarmış bulunmaktadır. Buna mukabil, dışarıya işgücü akımı 1958-1963 yılları arasında yarı yarıya azalmıştır⁴.

Kuzey Avrupa memleketlerinde de, mevcut yerli emek arzı, talebi karşılayamamakta, bu yüzden emek piyasası sıkışık durumunu muhafaza etmektedir. İsveçte işgücü yetersizliği bilhassa makina ve otomobil endüstrileriyle, gemi tezgâhlarında hissedilmektedir. Bu kifayetsizliğin ileride daha da vahim bir hal alacağı hesaplanmaktadır. Bundan dolayı, adı geçen memlekette bir çok tedbirler alınmaktadır. Bunlar arasında kadınların ve malûllerin geniş ölçüde istihdamını teşvik etmek ve yeni meslekî eğitim kolları açılması vardır. Buna rağmen, yabancı memleketlerden İsveç'e işgücü akımı devamlı olarak artmaktadır. Nitekim 1/Nisan/1964 de İsveçte 134.000 yabancı işçi çalışmaktaydı. Yabancı vasıflı işçiler içinde hattâ Amerikalılar da vardır.

4) Bk. Aynı kaynak.

Bu arada Norveç de, hususiyle gelişmekte olan bölgelerden, gerek vasıflı, gerek vasıfsız işçi fıkdanına maruz bulunmaktadır. Bu memlekette kadınların işgücü iştirak nisbeti halen düşüktür.

Aşağıda tahsisi olarak F. Almanya'nın işgücü durumu incelenecektir.

Umumî olarak hemen bütün Avrupa memleketlerinde mevcut işgücü kifayetsizliği bilhassa F. Almanya'da, yalnız ekonomik talebin şiddetine değil fakat aynı zamanda nüfusun terekkübüne de bağlı olarak, daha şiddetli şekilde kendini göstermektedir.

F. Almanya'nın nüfus artış hızına ve nüfus bünyesine tesir eden âmillerin başında, bilhassa II. Dünya harbinin tesirlerini saymak icap eder. Gerçekten 1938 - 1945 devresini içine alan harp yılları nüfus üzerinde esas itibarile iki yönden tesir icra etmiş, bir yandan harp yıllarında nüfus artış oranları düşmeler gösterirken, diğer yandan mevcut nüfus, harbin büyük ölçüde tahribatına maruz kalmış ve önemli kayıplar vermiştir. Nitekim II. Dünya harbi dolayısıyla bu devre zarfında F. Almanya'nın 7 milyonluk bir nüfus kaybına uğradığı bilinmektedir. Aşağıdaki tabloda harb sonu devresinden günümüze kadar olan nüfus değişimleri ve artış indeksleri görülmektedir⁵.

TABLO : 1

F. Almanya'nın Nüfusu
(B. Berlin dahil)
1950 : 1000

<i>Yıl</i>	<i>Nüfus</i>	<i>İndeks</i>	<i>Yıl</i>	<i>Nüfus</i>	<i>İndeks</i>
1950	49989	1000	1958	54292	1086
1951	50528	1011	1959	54876	1098
1952	50859	1017	1960	55433	1109
1953	51350	1027	1961	56175	1124
1954	51880	1038	1962	56938	1139
1955	52382	1048	1963	57587	1152
1956	53008	1060	1964	58267	1165,5
1957	53656	1073			

Tablonun tetkikinde, nüfusun 1950 - 1964 devresinde toplam olarak 8,5 milyon, binde olarak 165 kişi arttığı görülmektedir. Bu

5) Bk.: Statistisches Jahrbuch für die Bundesrepublik Deutschland, 1965.

artış, ortalama olarak yılda % 011 lik bir oranı ifade etmektedir. Bu artış hızını iktisaden gelişmiş diğer ülkelerle mukayese ettiğimiz zaman, F. Almanya'nın harp sonu devresinde, II. Cihan harbi esnasındaki nüfus kayıplarını süratle telâfi edebilecek bir artış hızına sahip olmadığını söyleyebiliriz. Nitekim bu artış oranları meselâ A.B.D. de % 17, İsveç'de % 15, Japonya'da % 14, İsviçre'de % 13, İtalya'da % 23'e varmaktadır. Esasında bu nüfus artışı münhasıran doğumlarla ölümler arasındaki farklardan doğmuş bulunmaması, aynı zamanda Doğu Almanya'dan uzun yıllar sürüp giden muhaceretlerin de bu artışta önemli bir rolü bulunmaktadır. Önümüzdeki on sene için nüfus artışı ile ilgili projeksiyonlar da aynı temayülün gelecekte de devam edeceğini göstermektedir⁶.

TABLO : 2

Yıl	Nüfus	İndeks (1950=1000)
1965	58655	1173
1970	60405	1208
1975	61870	1238

Filhakika 1965 - 1975 devresinde nüfus mutlak rakam olarak sadece 3,2 milyon artacak, 1964'de 1165 olan artış indeksi 1975'de 1238'e çıkacaktır.

Emek arzına tesirleri bakımından nüfus miktarı ve artış hızı yanında, nüfus bünyesinin de demografik faktörler yönünden ele

TABLO : 3

Cinsiyet İtibariyle Nüfusun Bünyesi
(000 olarak)

	Erkek	%	Kadın	%	Toplam
1939	21.039.0	48.92	21.970.3	51.08	43.008.3
1950	23.722.9	46.70	27.086.0	53.30	50.808.9
1961	26.418.3	47.03	25.766.6	52.97	56.184.9
1963	27.160.0	47.27	30.298.0	52.73	57.458.0

6) Theda Bolle; Bevölkerung und Arbeitskräftepotential der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft 1960 bis 1975; Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung; Nr. 69, 1965, Berlin.

alınıp tetkik edilmesi icap eder. Gerçekten F. Almanya'nın nüfus bünyesinde bugün dahi harbin tesirleri açıkça görülmektedir.

Tablo 3 1939 - 1963 devresinde nüfusun gerek miktar, gerek nisbet olarak cinsiyet itibariyle dağılımını göstermektedir.⁷ F. Almanya'da 1939 yılında nüfusun cinsiyet itibariyle bölünüşü oldukça muvazeneli bir dağılım gösterirken, 1950 yılında bu muvazene bir hayli bozulmuş, her 53,3 kadına, 46,7 erkek düşmeğe başlamıştır. Mamafih 1950'yi takip eden devrede, kadın erkek bölünüşündeki farklar yavaş yavaş kapanmağa yüz tutmuştur. Esasında nüfusun kadın erkek bölünüşünde, kadınlar lehine gözüken farkların bugün dahi halâ önemli derecede büyük olduğu görülmektedir. Nitekim aşağıdaki tabloda gösterilen gelişmiş ve az gelişmiş bütün ekonomilerde kadın oranları F. Almanya'nın bugünkü kadın oranından düşük bulunmaktadır⁸.

TABLO : 4

*Gelişmiş ve Az Gelişmiş Bazı Ekonomilerde
Kadın - Erkek Oranları*

1965. Memleket	Yıl	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
1. A.B.D.	1963	93.369	49.33	95.909	50.67	189.278	100.0
2. Fransa	1964	23.468	48.76	24.666	51.24	48.134	100.0
3. İsveç	1960	3.739	49.89	3.765,5	50.11	7.495,5	100.0
4. İngiltere	1951	24.118	18.02	26.107	51.98	50.225	100.0
5. İtalya	1963	25.233	49.00	26.273	51.00	51.506	100.0
6. Yunanistan	1961	4.092	48.78	4.297	51.22	8.389	100.0
7. Pakistan	1961	47.517	52.64	42.766	47.36	90.283	100.0
8. İran	1956	9.645	50.89	9.310	49.11	18.955	100.0
9. Irak	1957	3.185	50.24	3.155	49.76	6.340	100.0

Diğer taraftan bin erkeğe düşen kadın miktarının tetkikini yapacak olursak, harbin cinsiyet itibariyle nüfus bünyesi üzerine ve dolayısıyla emek arzına olan tesirleri daha açık bir şekilde görülür.

7) Bk. : Statistisches Jahrbuch für die Bundesrepublik Deutschland 1965.

8) Bk. : ILO, 1964 - Labour Statistics.

TABLO : 5

1000 Erkeğe Düşen Kadın Nüfusun Yaş Grupları İtibarile Bölünüşü

Yıllar	Toplam	0—20	21—30	31—40	41—50	51—65	65+
1950	1142	962	1194	1337	1663	1289	1237
1961	1127	953	949	1133	1362	1261	1505
1964	1116	949	930	1021	1369	1258	1567

Gerçekten tablo 5 böyle bir tahlili imkân dahiline sokmaktadır⁹.

Bin erkeğe düşen kadın sayısı, harp sonu devrede yaş grupları itibariyle incelendiğinde, değişik yaş grupları için farklı temayül-ler ortaya çıkmaktadır. 21 yaşına kadar olan nüfusta 1000 erkeğe düşen kadın miktarı gerek 1950 de, gerek 1964 de erkeklerden daha azdır. 21 yaşına kadar olan nüfusu daha küçük yaş gruplarına ayıracak olursak, aynı rakamları çok az değişikliklerle görmekteyiz. Diğer bir ifadeyle, 0—20 yaş grubu bu bakımdan mütecanis bulunmaktadır. Esasında bu durumu bilinen bir temayüle dayanmaktadır. Normal devrelerde doğumlarda erkek çocukların, kız çocuklarına nazaran, daha fazla doğdukları bilinen bir gerçektir. Kaldı ki, harbi takip eden devrelerde doğumlarda erkek oranları daha da fazla olmaktadır.

21—30 yaş grubunda, 1950 yılında 1000 erkeğe 1194 kadın düşerken, 1964 de bu miktar 930'a düşmüştür. Şüphesiz bu yaş grubu da harp sonu devredeki erkek doğum oranlarının tesiri altında kalmıştır. II. Dünya harbinin nüfus bünyesi üzerine tesirleri esas itibarile 31 ve daha yukarı yaş gruplarında görülmektedir. Mamafih 31—40 yaş grubunda, 1950 yılında 1337 den 1021'e doğru bir düşme olmuştur. 41—50 ve daha yukarı yaş gruplarında ise, 1000 erkeğe düşen kadın miktarı çok fazladır ve bu fazlalık yılların geçişiyle birlikte bir daralma göstermemektedir. Şimdi de nüfus bünyesini yaşgrupları itibarile ele alabiliriz.

9) Bk. : Statistisches Jahrbuch für die Bundesrepublik Deutschland, 1965

TABLO : 6

Nüfusun Yaş Grupları ve Cinsiyet İtibariyle Bölünüşü
(% olarak)¹⁰

		0—14	15—30	31—40	41—65	65+	Toplam
1950	K.	19.9	23.0	13.7	33.7	9.7	100.0
	E.	23.7	24.2	11.7	31.4	9.0	100.0
	T.	21.6	23.7	12.7	32.7	9.4	100.0
1961	K.	18.7	21.3	13.7	33.6	12.6	100.0
	E.	22.3	25.3	13.6	29.4	9.4	100.0
	T.	20.4	23.2	13.7	31.5	11.1	100.0
1964	K.	19.4	21.5	12.6	33.2	13.4	100.0
	E.	22.7	25.6	13.6	28.4	9.5	100.0
	T.	20.9	23.4	13.2	31.0	11.6	100.0

Tablo 6 da nüfusun yaş grupları itibariyle nisbî dağılışı görülmektedir.

Bu tablonun tetkiki de yukarıdaki izahlarımızı teyit edici neticeler vermektedir. Gerek 1950, 1961, 1964 yıllarında, gerek 0—14, 15—30 yaş gruplarında kadın oranları erkek oranlarına nazaran nisbî düşüklük göstermektedir. Oranlar 31—40 yaş gruplarında birbirine yaklaşmakta, 41—65 yaş gruplarında ise, önemli ölçüde erkekler aleyhine nisbetler değişmektedir. Meselâ 1964 yılında kadınlar oranı % 33'e ulaşırken, erkek oranının bu yaş grubu içinde % 28 nisbeti ile, kadınlara nazaran % 5 oranında düşük kaldığı görülmektedir.

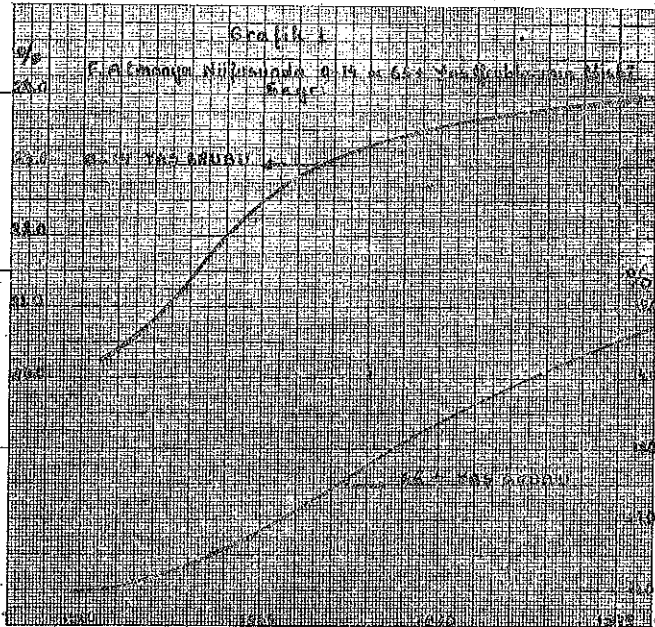
Yaş grupları itibariyle nüfus bünyesinin tetkikinden ayrıca ortaya çıkan önemli bir sonuç da şudur; 65 yaşından daha yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki önemi gittikçe artmaktadır. Bu yaş grubunun toplam nüfus içindeki oranı, 1950 de % 9,4, 1961 de % 11,1, 1964 ise % 11,6'a çıkmıştır. Bu yaş grubundaki artış, esas itibariyle kadın oranlarındaki artışın tesiri altında kalmaktadır. Nitekim 1950 de % 9,7 olan kadın oranları, 1961 de % 12,6 ya, 1964 de ise % 13,4 çıkmıştır.

10) Bk. : Statistisches Jahrbuch für die Bundesrepublik Deutschland - 1965.

1965 - 1975 devresi için yapılmış tahminler önümüzdeki yıllarda da aynı temayülün artmağa devam ederek, 1975 yılında hattâ bu yaş grubunun oranının % 14.5 a çıkacağını göstermektedir.

Aynı şekilde 0—14 yaş grubunun toplam nüfus içindeki oranının da artmaya devam edeceğini göstermektedir. 0—14 yaş grubu oranı, bu tahminlere göre, 1975 yılında % 23.8 e çıkacaktır, aşağıdaki grafikte 0—14 ve 65+ yaş grubunun 1960 - 1975 devresindeki trendleri görülmektedir.

Yukarıdaki tablolara ve önümüzdeki yıllara ait tahminlere dayanmak suretiyle, toplam nüfus içinde 0—14, 65+ yaş grubunun gittikçe daha büyük bir önem kazanacağını söyleyebiliriz. Esas itibariyle bir ekonomide emek arzı 15—65 yaş grubunun nisbî genişliğine dayandığına, hattâ bu yaş grubunu potansiyel bir emek arzı olarak kabul ettiğimize göre, nüfus içinde faal olmayan yaş grubunun gittikçe artması, emek arzına menfi yönde tesirler yapmaktadır. Kaldı ki, daha önceki tahlillerimizden de görüleceği gibi, emek arzına tesiri bakımından faal yaş grubu içinde, cinsiyet itibariyle kadınlar erkeklere nazaran % 50 den daha büyük bir orana sahiptir. Tabiatıyla nüfusun bu cinsiyet bölünüşü, nüfusun yaş grupları itibariyle bölünüşünün emek arzı üzerindeki menfi tesirlerini şiddetlendirmektedir.

Ayrıca F. Almanya'nın emek arzına tesiri bakımından bilhassa önemle dikkate alınması icap eden diğer bir hususiyeti de, İkinci Dünya Harbinin tesiriyle, 40—65 yaş grubu içinde bulunan ruhi ve bedenî sakat sayısının, hususiyile erkek nüfus içinde nisbî fazlalığıdır. Şüphesiz harpten önemli miktarda sakat çıkmış, faal yaşta-ki erkeklerin, işgücünün hacmine tesir eden diğer mühim bir faktör olarak ele alınması icabeder.

Nüfus ve nüfus bünyesi ile ilgili tahlillerimizden elde edilebilecek sonuçları şu şekilde özetliyebiliriz.

a — F. Almanyada harp sonu devresinde, Doğu Almanyadan vâki kütle halinde göçlere rağmen, doğum oranlarındaki düşük artışa bağlı olarak, nüfus düşük bir hızla artmaktadır.

b — Nüfus içinde kadın-erkek oranları arasındaki kadınlar lehine olan büyük fark, harp sonu devrede gittikçe azalmakla beraber, halâ önemini nisbî olarak muhafaza etmektedir. Hususiyile 30 yaşından yukarı yaş gruplarında 1000 erkeğe düşen kadın sayısı, ileri yaşlarda daha büyük farklılıklar yapmak üzere, kadınlar lehine önemli bir muvazenesizlik göstermektedir.

c — F. Almanya nüfusu içinde 0—14 yaş grubunun oranı ile 65 ve daha yukarı yaş grubunun oranı gittikçe artmakta ve potansiyel emek arzı olan 15—65 yaş grubu gittikçe daralmaktadır.

d — 40—65 yaş grubu içinde, bilhassa erkeklerde, sakat nüfus önemli bir miktara ulaşmaktadır.

F. Almanya'nın bu nüfus bünyesi, işgücü iştirak nisbetini düşürücü bir rol oynamaktadır.

Federal Almanyada çalışan insanların nüfustaki payı, diğer bir ifadeyle işgücü iştirak nisbeti senelerden beri muntazam bir şekilde azalmaktadır. Yapılan istatistiklere göre (ki Alman sanayi enstitüsünce tertip ve tanzim edilmiştir) nüfus miktarı 1965 de 59,2 milyona yükselmiştir. Ancak kazanç maksadiyle çalışanların (Erwerbspersonen) sayısı 27,1 milyona çıkmıştır. Bu rakamlara göre, kazanç maksadiyle çalışanların umum nüfus içindeki nisbeti 1960 yılında yüzde 47,8 iken, aynı nisbet 1965 senesinde % 46,3'e düşmüş ve 1970 senesinde 44,7'ye 1975 senesinde ise 44,2'ye düşeceği hesaplanmıştır. Aşağıdaki tablô işgücü iştirak nisbetinin bu düşen seyrini göstermektedir¹¹.

11) Bk.: Theda Bolle, Bevölkerung und Arbeitskräftepotential der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft 1960 bis 1975, Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung, Nr. 69. 1965. Berlin.

TABLO : 7

F. Almanya'da İlgücü İştirak Nisbetlerindeki Değişmeler

1960	47.8
1961	47.7
1962	47.3
1963	47.0
1964	46.0
1965	46.3
1970	44.7
1975	44.2

Toplam olarak işgücü iştirak nisbetinin düşüşü yanında kadın erkek olarak bölünüşünü de dikkate almakta fayda vardır ¹².

TABLO : 8

1963 Yılı İşgücünün Cinsiyet İtibariyle Bölünüşü

<i>Cinsiyet</i>	<i>Nüfus</i>	<i>İşgücü</i>	<i>İşgücü iştirak nisbeti</i>
	000	000	
Erkek	27.160	17.171	63.2
Kadın	30.298	9.822	32.4
Toplam	57.458	26.993	47.0

Bu bölünüşün mühim bir hususiyeti erkeklerde çok yüksek olan işgücü iştirak nisbetinin kadınlarda da düşük bulunmasıdır. Genellikle gelişmiş ekonomilerde rastlanan bu durumu daha yakından görebilmek için yaş grupları itibariyle işgücünün kadın erkek bölünüşünü ele almamız icap eder.

TABLO : 9

Yaş Grupları İtibariyle İşgücü İştirak Nisbeti

	<i>15—19</i>	<i>20—64</i>	<i>65+</i>	<i>Toplam</i>
Erkek	69.2	93.3	24.8	63.2
Kadın	67.1	45.1	8.1	32.4
Erkek	7.2	88.6	4.2	100.0
Kadın	11.6	84.5	3.5	100.0

12) Bk. : International Labour Office, Year Book of Labour Statistics 1964, S. 9.

İşgücünün sektörlere dağılışı da Almanya'nın gelişmiş bir ekonomi olduğunu göstermektedir. Nitekim ziraatte çalışanların oranı % 11.3 olduğu halde, endüstride çalışanlar % 50 ye ulaşmakta ve işgücününün % 39 u ise hizmet sektöründe yer almış bulunmaktadır.

İşgücünün gene önemli özelliklerinden biri de Almanya'da ecirlerin yani ücret ve maaşlıların toplam işgücününün % 80 inini teşkil etmesidir. Kendi hesabına çalışanların oranı % 11.6, yardımcı aile efradının oranı ise % 8.5 a ulaşmaktadır. Bizdeki duruma tamamen zıt olan böyle bir dağılışı gene esas itibariyle gelişmiş batı ekonomilerinin özelliklerine uygundur.

F. Almanya nüfusunun ve işgücünün, emek arzı bakımından menfi diyebileceğimiz bu hususiyetlerini gördükten sonra şimdi de; ekonominin talep cephesini yabancı işgücüne ihtiyaç gösteren durumun hükümet ve işçi teşekkülleri tarafından değerlendiriliş tarzını ele alalım.

II — F. ALMANYA'DA EKONOMİK DURUM

Geçen yılın Kasım ayında Federal Almanya Başbakanı Profesör L. Erhard'ın Parlâmentoda okuduğu Hükümet programı¹³, adı geçen memlekette olduğu gibi, bütün dünyada da derin akisler ve tesirler husule getirmiştir. Gerçekten milletlerarası iktisat ve siyaset alanında günümüzün en kuvvetli taraflarından biri haline gelmiş bulunan Batı Almanya, Erhard'ın Hükümet programında açıkça ifade ettiği gibi, «bu büyük kuvvetini muazzam iktisadî gücünden almakta» yine aynı güç, adı geçen memleketi, ileride de dünya siyasetinde ve çağın siyasî ve ekonomik meselelerinde büyük söze sahip bir partner haline getirme istidadında bulunmaktadır. Filhakika İkinci Cihan Savaşı sonrasında Alman ekonomisi öyle bir hale gelmiştir ki, sınıf faaliyetlerde küçük bir sarsıntı, tıkanma ve gerileme dahi, sade bu memleketi değil, milletlerarası iktisadî münasebet ve faaliyetler üzerinde de derin tesirler husule getirebilecek bir mahiyet almıştır. Bu itibarla Batı Almanyadan ekonomik gelişme ve yavaşlama hakkında gelen haberlerin, bütün dünyayı olduğu gibi, hususiyle halen 150 bin civarında işçimizin bu memlekette çalışıp kazanmakta olmasından dolayı, Türkiyeyi de pek yakından ilgilendireceği aşikârdır.

13) Bk. : L. Erhard; F. Almanya Hükümet Programı; Das Presse- und Informationsamt, Nr. 1350/65.

Durum böyle bir manzara göstermekle beraber, Federal Almanya Başbakanının yukarıda bahis konusu ettiğimiz Hükümet programı, aşağıda izah edileceği gibi, bizzat Almanyada çok ciddi ve çeşitli münakaşalara yol açmış, hususiyle programda sosyal siyasetle ilgili pasajlar Alman sendikalarının şiddetli tepkisi ile karşılaşmıştır.

Filhakika Erhard tarafından Parlâmentoda okunan Hükümet programının âdeta ağırlık noktasını teşkil eden sosyal siyaset ve sosyal mesele ile alâkalı kısımları, sade Alman işçi sendikalarının taleplerine karşı oldukça sert bir cevap teşkil etmemekte, ayrıca bu memlekete çalışmak üzere işçi göndermiş ve göndermekte olan ülkeleri de yakından ilgilendirmektedir. Bu itibarla Başbakanın nutkunun sırf bu meselelere temas eden kısımlarına kısaca göz gezdirmek suretiyle, «işçi gönderme politikamız»ı tâyin ederken, en çok işçimizin çalıştığı Federal Almanyanın önümüzdeki yıllardaki konjonktür durumunun daima dikkatte tutulması zaruretine işaret etmek istiyoruz.

Başbakan Prof. Erhard, bahis konusu Hükümet programında yer, yer şu noktalara dokunmuştur: «... son beş yıl içinde yani 1960 dan bu yana, 1964 senesi de dahil olmak üzere, Federal Cumhuriyet, ticaret bilânçosunu yıllık ortalama hesabiyle beş buçuk milyar Marka varan bir aktifle kapamıştır. Hattâ geçen 1964 senesinde, Almanyanın ticaret bilânçosu 6,1 milyar Mark fazlalık arzemiş, buna mukabil 1965 yılının ilk dokuz ayı zarfında ihracat fazlası 616 milyon Marka düşmüştür. Ticaret bilânçosundaki bu vahim kötüleşmenin kaynakları bilhassa dikkate değer. Bu durum üzerinde geniş ölçüde, hattâ münhasıran rol oynayan faktör, ortak pazar memleketlerinden Almanyaya vaki mal ihracatının gittikçe artmış olmasıdır... Diğer taraftan Alman emek piyasası tükenmiştir. Daha fazla yabancı işçinin Almanyaya celbi bazı hudutlara çarpmaktadır. Bu durum ise, netice itibariyle masrafların daha fazla artmasına yol açmakta ve tediye bilânçomuz üzerinde munzam yüklerin doğmasına sebep teşkil etmektedir». «Ayrıca 1970 yılına kadar Federal Cumhuriyette, tabii nüfus gelişmeleri sebebiyle, bugüne nazaran çalışabilir yaşta daha az insan emre âmade bulunacaktır. Şu halde iş müddetlerini daha fazla azaltma gayretlerinden vazgeçmek zorundayız». «... aslında bütün malî imkânlar elde bulunsa dahi, emekten tasarruf eden yatırımları zorlamak suretiyle, iş piyasasının bugünkü gergin durumunu hafifletmek kabil olamayacaktır. Esasen muhtemel iktisadî büyümenin yukarı sınırı önümüzdeki yıllarda, hali hazır şartlar

altında, hiç bir zaman bugünkünün üstünde olamayacaktır. Bu itibarla taleplerimizi kısmak, fazla çalışmak ve Alman halkının haklı olarak devletten istediği disiplinli davranışı, aynı şekilde fiyat-ücret ve çalışma politikası bakımından sosyal taraflardan da istemesi lâzımdır».

Şimdi Hükümet programında göze çarpan oldukça pesimist görüşler hakkında bir kıymet hükmüne varabilmek için, bahis konusu memleketin umumî iktisadî manzarasını ve bu arada konjonktür, dış ticaret durumunu, ücret ve fiat münasebetlerini ve emek piyasasını gözden geçirmekte fayda vardır. Filhakika Batı Almanyanın 1965 yılındaki ekonomik faaliyetlerinin bu memlekette kısmî bir endişe doğurduğuna her şeyden evvel, işaret etmek gerekir. Bu endişe iledir ki, işçi ve işveren sendikalarının yetkili şahısları bu umumî durum hakkında mütalâalar ileri sürmüşler ve mesele Almanyanın belli başlı iktisat dergilerinde ve günlük basında münakaşa konusu teşkil etmiştir. Bütün bu araştırma ve münakaşaların hedefi, Almanyada ekonomik gelişmeler hususunda gerek içinde bulunduğumuz yıl, gerek önümüzdeki seneler için bazı tahminler yapmak, iktisadî faaliyetlere, bu memleketin menfaatlerini bağdaştıracak tedbir ve tavsiyeleri bulup çıkarmak suretile bir çeki düzen vermekten ibarettir.

Diğer taraftan yukarıda işaret ettiğimiz gaye ve maksatlarla yapılan araştırmalar ve iktisat ve konjonktür enstitülerinin vardıkları neticeler, bahis konusu memlekette konjonktürel ekspansiyonun içinde bulunduğumuz 1966 yılında da devam edeceğini göstermekte, ancak genişleme temposunun yavaşlama istidadında olduğuna dikkat çekilmektedir. Gerçekten 1963 senesinin yaz aylarında başlayan konjonktürel yükselme hareketlerinin en üst noktasına 1965 yılında ulaşılmıştır¹⁴. Esasen Alman iktisadî araştırmalar Enstitüsü ile diğer tanınmış konjonktür enstitüleri, 1965 senesinin ikinci yarısında, birinci yarısına nazaran, gayri safî sosyal hasılda daha düşük yıllık büyüme hadleri tesbit etmişlerdir. Filhakika 1965 senesi içinde, Batı Berlin de dahil olmak üzere, gayri safî sosyal hasıla, bugüne kadar henüz kesin neticeler elde edilmemiş olmakla beraber, 450 milyar D. Mark olarak tahmin edilmektedir. Bu suretle 1964 yılına nazaran 35 milyar bir fazlalık elde edilmiştir. Cari fiatlarla nisbî olarak artış % 8,5 dir. Bununla beraber 1964 den 1965 yılına kadar olan fiat artışları da gözönüne alınacak olursa,

14) Bk. : Metall - Dienst; sayı 1, Ocak - Mart 1965.

sabit fiatlarla artışın, yani reel büyüme haddinin % 5 olduğu görülür. Ekonomideki bu net % 5 büyümeyi tamamiyle produktivite artışına maletmek kabildir. Halbuki, 1964 yılında büyüme haddi 1963'e nazaran cari fiatlarla nominal olarak % 9.7 ve 1964 fiatlarıyla, yani reel olarak ise % 6.3'e ulaşmış bulunmaktaydı.

Öte taraftan 1965 yılında en büyük harcamalar teşebbüs erbabi tarafından teçhizat yatırımları için yapılmıştır. Bu harcamalar 1964 den 1965 yılına kadar % 13 fazlalık arzemiştir. Buna karşı yatırımlarındaki artış % 7 dir. Bununla beraber yatırımların bundan böyle daha ağır yükseleceği tahmin edilmektedir. Bu harcamalar 1964 de özel sektörde % 8 ve kamu sektöründe ise % 4.6 nisbetinde artmış, buna mukabil 1965 yılı içinde karşılıklı olarak özel sektörde % 9.3 ve kamu sektöründe ise % 10 yükselmıştır ¹⁵.

Dikkati çeken diğer bir husus da 1965 yılında ihracat fazlasının büyük ölçüde gerilemiş bulunmasıdır. Filhakika 1965 senesinin ilk on ayında 57.7 milyar marklık ithalâta karşı, 58.4 milyar marklık ihracat yapılmıştır. Bu durum, 1964 senesinin aynı devresi ile kıyaslandığı takdirde, ithalâttaki büyüme haddi, yani artış % 21.1 nisbetine ulaşmaktadır. Bu, ihracattaki artışın iki mislinden fazladır. İhracattaki artış ise, sadece % 9.8 nisbetinden ibarettir. Filhakika mal ithalâtındaki bu fevkalâde artış yüzünden ihracat fazlası, 1964 yılının ilk dokuz ayında, 5.42 milyar Marktan, 1965 senesinin aynı devresinde sadece 683 milyon Marka düşmüştür. Bu arada 1965'in ilk beş ayında ihracat fazlasının 1.36 milyar Mark olduğunu söyleyelim. Buna mukabil, Haziran 1965 tarihinde ithalât, kıymet itibarıyla, uzun yıllardan beri görülmemiş şekilde ihracatı aşmıştır. Aynı hâdise 1965'in Ağustos ve Eylül aylarında da tekerrür etmiştir ¹⁶.

Dış ticaret hareketlerindeki bu trend, Alman umumî efkârında Alman ekonomisinin rekabet kabiliyetinin zayıfladığı şeklinde tefsir edilmiştir ¹⁷. Ancak bu kabil şikâyetlerin haklı olmadığı hususunda, bilhassa sendikalarca ileri sürülen, ciddi sebepler vardır. Filhakika geçmiş yıllarda Alman ihracatındaki fazlalık, bu memlekette fiat yükselmelerinin belli başlı kaynağı olarak mütalâa edilmekteydi. Şayet bahis konusu kaynak son aylarda, her halde sürekli bir mahiyet arzetsinsin, kurumağa yüz tutmuş ise, artık şikâyete mahal olmamak lâzımgelir ¹⁸. Nitekim Alman İktisat Bakanlığınca neş-

15) Bk. : Bundesarbeitsblatt; sayı 22, 1965.

16) Bk. : Günter Pehl; Deutsche Wirtschaft; Gewerkschaftliche Monatshefte, Ocak 1965 ve Şubat 1966 nüshaları.

17) Bk. : Aynı kaynak.

redilen raporda, ticaret bilânçosundaki pasifleşmenin fiyat politikası bakımından hattâ memnunluğa değer bir mahiyet arzettiği ileri sürülmüştür. Yine aynı raporlarda, Almanyanın zengin döviz ve altın rezervlerinin, ticaret bilânçosunun pasif bir mahiyet almasına bir müddet için ve mutedil olmak kaydı ve şartıyla, tahammül gösterebileceğine dahi işaret olunmuştur. Aslında 1965 yılının Mayıs - Ekim devresinde, yani ithalât fazlasının ihracat fazlasını mas ettiği devre zarfında, altın ve döviz ihtiyatlarında 258 milyon Marklık bir azalma kaydedilmiştir. Bununla beraber 1965 yılı Ekim ayı sonunda, ne de olsa bütün altın ve döviz rezervleri 28.8 milyar Marklık bir ye-kûn arz etmekteydi.

Federal Almanyanın ticaret bilânçosu ve altın ve döviz ihtiyatları hakkında bu oldukça optimist düşünceleri teyit eden başka görüşler de vardır¹⁸. Buna nazaran, Almanyanın gerek ihraç, gerek ithal mallarının fiyatları 1964 yılı ortalarından beri hissedilir derecede yükselmiştir. Filhakika gittikçe yükselen ihraç fiyatlarına rağmen, 1964 senesi sonbaharından beri ihracat göze çarpacak şekilde artmıştır ve Alman ihracatının cihan ihracatındaki payı, 1964 yılının dördüncü çeyreği ile, 1965 senesinin birinci çeyreğinde tekrardan yükselmiş bulunmaktadır. Bu durumun açıkça ortaya koyduğuna göre, Alman ekonomisinin yabancı piyasalardaki rekabet durumu en azından bu devreye kadar kötüleşmiş değildir.

Diğer taraftan dış ticaret münasebetleri hakkında fikrine müracaat edilen Federal Almanyanın tanınmış sendikacılarından IG-Metall birinci başkanı Otto Brenner²⁰, Almanyanın dış ticaret bakımından rekabet kabiliyetinin son yıl içinde sarsılmış bulunduğu dair olan görüşleri kabul etmemekte, 1965 yılında Almanyaya yapılan nisbetsiz derecede kuvvetli ithalât artışından esas itibariyle endişe duyulmaması icap ettiğini, bu arada aynı yıl içinde ihracatın da 1964 senesine nazaran, % 10 nisbetinde artmış olduğunu unutulduğunu söylemektedir. Brenner'e göre, bu durum Alman ekonomisinin rekabet kabiliyetinin sarsılmamış olduğunu göstermektedir. Aksine, Fransa ve İtalyada iktisadî durumun gittikçe düzeltilmekte olması ile birlikte, Alman dış ticaret münasebetlerinin tek-

18) Bk. : Aynı kaynak.

19) Bk. : Stabilisierung ohne Stagnation; Wirtschaftsdienst, Hamburg, Aralık 1965.

20) Bk. : IG-Metall birinci Başkanı Otto Brenner ile yapılan bir mülâkat; Die Welt gazetesi, 3.1.1966.

rardan normal bir seyir takip etmesi ihtimalinin çok kuvvetli olduğuna dikkati geçmektedir. Bununla beraber, O. Brenner tediye bilançosunda sağlam bir denge kurulabilmesi için, ileride ihracat fazlalığına daha büyük bir önem verilmesi zarureti üzerinde de durmaktadır.

Buna mukabil Alman İşveren Birlikleri Konfederasyonu başkanı Prof. Dr. S. Balke daha pesimist bir görüş ileri sürmektedir²¹. Filhakika Prof. Balke'ye göre, Alman sanayii 1965 yılında fiatların umumî seviyesindeki kuvvetli yükselme neticesinde, 1950 lerden bugüne kadar elinde tuttuğu masraf-fiat üstünlüğünü yitirme istikametine girmiş, bu da netice itibariyle dış ticaret münasebetleri bakımından Alman ekonomisini kritik bir duruma sürüklemiştir. Şayet fiatlar bundan böyle de aynı ölçüde artmakta devam ederse, sadece Alman ihracat sanayiinin cihan piyasalarındaki rekabet kabiliyeti sarsılmakla kalmıyacak, ayrıca iç pazarlarda da ithal edilen yabancı mallara karşı Alman mamûllerinin rekabet kabiliyeti zayıflıyacaktır. Bu da büyüme hızı ve istihdam bakımından Federal Almanya için felâketli neticeler doğurabilecektir. Bu arada Prof. Balke²², Almanyada yüksek ücret masraflarının, bu memleketin rekabet durumunun zayıf düşmesi üzerinde mühim tesirler icra ettiğini ileri sürmektedir. Konfederasyon başkanına göre, şayet ileride de ücret artışları produktivite artışını aşacak derece ve nisbette olursa, ki 1965 yılında böyle olmuştur, bu takdirde Alman ekonomisinin cihan piyasalarındaki rekabet kabiliyetinin sarsılması önlenemez bir hal alacaktır. Bundan dolayı, ücretlerdeki gelişmenin mal istihsalindeki artışa, yani iktisadî büyümeye intibakında mutlak zaruret vardır. Bu zaruret ücret artışlarından ileri gelen masraf-fiat yükselmelerini tamamiyle ortadan kaldıracaktır.

Filhakika Federal Almanyanın 1965 yılındaki dış ticaret durumu dikkatli bir şekilde gözden geçirildiği takdirde, ithalât fazlalığının, nisbeten kısa bir devre içinde, ihracattaki artışlarla ortadan kaldırıldığı görülür. Ancak 1965 deki bu ihracat fazlalığı, hiç şüphesiz geçmiş yıllarda ahşılmış yüksek nisbetlere ulaşmamıştır. Bu durumun objektif sebeplerini şu şekilde izah etmek kabildir: Almanyanın dış ticaret bakiyesinin böyle bir şekil ve mahiyet almış

21) Bk. : Alman İşveren Birlikleri Konfederasyonu Başkanı Prof. Dr. S. Balke ile yapılan bir mülakat; Die Welt gazetesi, 3.1.1966.

22) Bk. : Alman İşveren Birlikleri Konfederasyonu Başkanı Prof. Dr. S. Balke ile yapılan bir mülakat; Die Welt gazetesi, 3.1.1966.

olması, her şeyden evvel Fransa ve İtalyadaki konjonktür hareketlerinin yavaşlaması, hattâ stagnasyon ve diğer taraftan Hollandada gittikçe yükselen konjonktürün stabilizasyonu hususunda alınan tedbirlerle ilgilidir. Zira Alman dış ticaret hareketlerinde, 1965 yılının ikinci ve üçüncü çeyreğinde, bir önceki yılın aynı devresine nazaran, 3,1 milyar Marklık bir azalma meydana gelmiştir. Başka bir ifade ile, 1964'ün bahis konusu devrelerde 2,66 milyar Marklık ihracat fazlalığına karşı, 480 milyon Marklık bir ithalât fazlası doğmuştur. Bu arada Almanyanın Fransa, İtalya ve Hollanda ile olan dış ticaret münasebetlerinde, 2,6 milyar Marka varan bir kötüleşme hasıl olmuş, yani 1,1 milyar Marklık ihracat fazlası yerine, 1,5 milyar Marklık ithalât fazlası meydana gelmiştir. Buna mukabil, 1965 senesinin üçüncü çeyreğinde, 1964 yılının aynı devresine kıyasla, toplam ticaret bilânçosunda 1,1 milyar Marklık bir gerileme doğmuştur ki, Almanya aleyhindeki bu netice sırf bahis konusu üç memleketle olan dış ticaret münasebetlerinden doğmuş bulunmaktadır.

Diğer taraftan Fransa ve İtalyanın ekonomik faaliyetlerindeki hızlanma ve iktisadî durumun düzelmesi, 1966 yılında bu memleketlere Alman ihracatının tekrardan artacağını göstermektedir. Nitekim 1965 yılının üçüncü çeyreğinde İtalyaya vaki ihracat, 1964 senesinin aynı devresine nazaran, yeniden % 7 nisbetinde artmış bulunmaktadır. Toplam ihracat ise, 1965 yılının Temmuz-Ekim devresinde, aynı yılın bundan önceki devresine nazaran % 10,4 nisbetinde bir artış kaydetmiştir.

Öte yandan Alman sanayiine vaki dış memleketler siparişleri²³, 1965'in üçüncü çeyreğinde, bir önceki yılın aynı devresine nazaran, % 10 nisbetinde yükselmiş bulunmaktadır. Bu durum Almanyanın ihracat ekonomisinin hiç bir zaman ciddî bir endişeye yol açacak bir bünyeye sahip bulunmadığını göstermektedir.

Aslında Federal Almanyanın cihan ihracatındaki yüksek payı ile ayrıca sınaî mamül ihracatındaki kuvvetli mevki, dün olduğu gibi bugün de devam etmekte ve bu güçlü vaziyette esas bir değişiklik olacağına dair ortada herhangi bir işaret de bulunmamaktadır. Nitekim, Almanya 1964 yılında cihan ihracatında % 9,5 hisse ile, Birleşik Amerika Devletlerini hemen takiben ikinci mevki ihraz etmiştir²⁴. Bu arada Birleşik Amerika Devletlerinin payı % 15,3,

23) Bk. Westfaelische Rundschau; Ocak 1966.

24) Bk. : Gunter Pehl; Gewerkschaftliche Monatshefte; Şubat 1966.

Büyük Britanyanın payı ise % 7.2 olduğuna işaret edelim. Bu tablo bize, Almanyanın Milletlerarası iktisadî münasebetler bakımından dünyanın en ehemmiyetli sanayi memleketleri arasında bulunduğunu açıkça göstermektedir. Filhakika Milletlerarası iktisadî münasebetler bakımından 1964 yılında Birleşik Amerika Devletleri % 24.4 nisbeti ile başta gelmekte, bu memleketi hemen % 21.1 ile Federal Almanya ve % 12.7 ile Büyük Britanya takip etmektedir.

Şimdi bu vaziyetin 1965 yılında esaslı şekilde değiştiği hiç bir zaman iddia edilemez. Ancak şu var ki, Alman ekonomisinin bu ferahlatıcı durumu ve bu sevindirici vakıalar, sendika çevrelerinin ileri sürdüğüne göre²⁵, muayyen hedefler güden ve kasdı bir pesimizm çeşnişi verilmek suretiyle sendikaların ücret ve maaş artırılması taleplerine karşı bir kalkan olarak kullanılmakta ve netice itibariyle Alman ekonomisinin rekabet kabiliyetinin yabancı piyasalarda sarılmakta olduğu şeklinde yine pesimist bir hava içinde tefsir edilmektedir.

Bununla beraber, yabancı memleketlerin Alman iç piyasalarında devam ettirdikleri rekabetin gittikçe şiddetlendiği hakkındaki iddialar doğrudur. Mamafih bahis konusu yabancı rekabetin devlet tedbirlerine dayanmak ve fiat priyoriteleri tanımak suretiyle önlenmesi doğru değildir. Gerçi Fransa böyle bir yola gitmiş bulunmaktadır. Filhakika Fransız müteşebbisleri, ihracat bakımından, % 20 nisbetinde muamele vergisi kolaylığına malik bulunmaktadır. Bilindiği gibi, Fransa ve İtalyadan Federal Almanyaya vaki muazzam kelimesiyle vasıflandırılabilir ihracattaki artışlarla, Almanyanın bu memleketlere olan ihracatındaki gerilemeyi ve netice itibariyle bahis konusu memleketlerle olan iktisadî muamelelerin tesiriyle ticaret bilângosundaki kötüleşmenin sebeplerini, bir taraftan adı geçen memleketlerde ihracatı teşvik edici vergi politikası yanında, diğer taraftan bilhassa Fransa ve İtalyadaki konjonktürel zayıflama ve kısmî stagnasyonla izah etmek kabildir. Bahsi geçen memleketlerde stagnasyon durumu nihayet bulur bulmaz, büyük bir ihtimalle, gelecekte Fransa ve İtalyadan Almanyaya yapılacak ihracatta kuvvetli artışlar olamayacaktır. Esasen ortak pazar memleketlerinden Almanyaya vaki ihracat, 1965 senesinin birinci çeyreğinde % 43.3 nisbetinde büyüme haddine ulaşmış, ancak üçüncü çeyreğinde bu had % 29'za düşmüştür.

25) Bk. : Günter Pehl; Deutsche Wirtschaft; Die Wirtschaft der Bundesrepublik an der Jahreswende 1965/1966; Gewerkschaftliche Monatshefte, Ocak 1966.

Hülâsa itibariyle yapılan tahminler önümüzdeki yıllarda bütün yabancı memleketlerden Almanyaya yapılacak ithalâtın 1965 yılında olduğu derece ve nisbette kuvvetli bir artış haddine ulaşamayacağı merkezindedir. Nitekim Alman iktisadî araştırmalar enstitüsünün 1966 yılı için yaptığı tahminlere göre²⁶, Almanyanın yabancı memleketlerden ithalâtı, aşağı yukarı sosyal hasıladaki artışa muadil bir artış haddine varacak, buna mukabil 1965 senesinin son aylarında ihracatta görülen canlılık devam edecek ve 1966 yılında % 10-9 nisbetinde bir büyüme haddi kaydedilecektir. Şu hale göre, Federal Almanyanın cihan piyasalarındaki rekabet kabiliyetinin zayıflıyacağı ve durumunun sarsılacağına dair ortada ciddi hiç bir işaret yoktur. Yine aynı enstitü tarafından yürütülen tahminler, 1966 senesinde gayri safi millî hasılda % 8 nisbetinde (reel olarak % 4,5 bir artış meydana gelecek, gerek özel, gerek âmme harcamaları ve yapı envestismanları bürüt sosyal hasıla nisbetinde gelişecek ve toplam istihdam hacminde ise % 10 nisbetinde artış kaydedilecektir²⁷.

Ayrıca Federal Almanyanın toplam ekonomik gelişmesi hakkında rapor veren bir mütehassıslar heyeti bahis konusu raporda²⁸, fiatlarda bir istikrar temininin hâlâ en önemli bir vazife olduğu noktasında ısrar etmiş, bir stagnasyona mahal ve meydan verilmenden istikrar tedbirleri alınmasını tavsiyeye değer görmüş, fiat yükselmelerinin frenlenmesi ve bu arada ekonomik büyümenin her hangi bir tehlikeye maruz bırakılmaması lüzumu üzerinde ehemmiyetle durmuştur. Diğer bir ifade ile, stabilizasyonun bir stabilizasyon krizine meydan verilmek gibi, Alman iktisadiyatı için çok pahalı neticeler doğuracak bir harekete yol açmaması lüzumu ısrarla belirtilmiştir. Mevzubahis rapor, konjonktür tarihi sahasında yapılan tecrübelere dayanmak suretiyle, enflasyonist gelişme ne kadar uzun sürer ve ne kadar şiddetli olursa, böyle bir tehlikenin daima mevcut olabileceğine işaret etmektedir.

Şüphesiz fiatların umumî seviyesindeki yükselmeler, mal ve hizmet talebinin aynı andaki arz hacminden daha büyük olduğu halde ancak bahis konusu olabilir. Bu sebepten dolayı, fiat istikrarına ulaşılabilmek için arz ile talep arasındaki bu boşluğun doldu-

26) Bk. : Günter Pehl; aynı kaynak.

27) Bk. : Günter Pehl; aynı kaynak.

28) Bk. : Karl-Heinz Friedrichs; IG-Metall; «Stabilisierung der Wirtschaft», Hessischer Rundfunk, 27.12.1965.

rulması icap etmektedir. Fakat bu boşluğun doldurulması, sırf talebi tahdit edecek tedbirlere başvurmak suretiyle yapılmamalıdır. Aksine, mal ve hizmet arzını arttıracak ciddi tedbirler alınmalıdır. Başka bir ifade ile, prodüktivite artışını hızlandırmakta büyük bir zaruret vardır.

İkinci olarak talebi tahdit yoluna giderken, ekonomik büyümenin herhangi bir tehlike ile karşılaşmamasına çok dikkat etmek gerekir. Talep düşükse, yahut çok ağır şekilde geliyorsa, mal ve hizmet arzının bundan müteessir olmamasına imkân yoktur. Bu takdirde, mal ve hizmet arzındaki gelişme de yavaşlayacak, hattâ bazı hallerde bu gelişme menfi istikamette tecelli edebilecektir. Böyle bir deflasyon politikasının birinci safhasında, bir paradoks olarak, fiat yükselmeleri çok daha kuvvetli hissedilecektir. Zira kapasite hacminden faydalanılamaması, istihsâl masraflarının küçümsenmeyecek derece ve nisbette yükselmesine yol açacaktır.

Federal Almanya Başbakanının şikâyet konularından birini teşkil eden ücret-fiat münasebetleri ise, gerek eksperler raporunda, gerek işçi işveren sendikaları liderlerince ehemmiyetle ele alınmış bulunmaktadır. Filhakika ücret artışlarının fiatlardaki yükselmeler üzerinde ne gibi tesirler icra ettiği hususunda Hükümet programında kâfi açıklık bulunmadığına işaret eden eksperler, raporda hususiyle şu görüşü müdafaa etmektedirler²⁹⁾: «Federal Almanyada ücretler üzerindeki tazyik, sendikaların güttükleri toplu iş sözleşmesi politikasından çok, işçi fıkdanından ileri gelmektedir. Gerçekten en yakın geçmişte dahi, sendikalar agresif bir ücret politikası takip etmemişlerdir. Buna rağmen 1965 yılında efektif ve nominal ücretlerdeki artışlar, prodüktivite artışını da geçmiştir. 1965 yılının ikinci yarısında fiat artışları, aynı senenin ilk yarısındaki ücret artışlarına dayanan maliyet ve gelir artışları dolayısıyla, hızlanmıştır».

Bundan anlaşıldığına göre, Hükümet görüşünde, ücret artışları fiat artışları için kısmen de başlı başına bir âmil olarak ileri sürülürken, eksperler raporunda ücret artışlarına sebep olarak, işçilerin ve işçi sendikalarının tesir sahalarının dışında olan başka faktörler üzerinde durulmaktadır.

Gerçekten emek piyasasında, emek talebinin ve dolayısıyla de emeğin piyasa fiyatının (efektif ücret) böylesine bir artış göstermesine sebep olarak, 1965 yılındaki hâdiselerden de anlaşılacağı gibi, alâkahılarca devletle müteşebbislerin davranışlarından doğan şart-

29) Bh. : Dr. Hans-Jürgen Schmahl; Wirtschaftsdienst, Ocak 1966.

lara işaret edilmektedir. Bundan dolayı Hükümetin görüşünde belirtilen ücretlere bağlı maliyet ve fiyat artışlarının hakiki sebeplerini bu noktalarda aramak lâzımdır. Bu şartlar altında, Batı Almanya gibi bu kadar yüksek bir istihdam hacim ve seviyesine sahip bulunan bir ekonomide, fiatlarda stabilizasyon temini son derece zor bir iş olarak görünmektedir. Bu itibarla aşırı genişleme istikametinde atılacak en ufak bir yanlış adım dahi, istihlal vasıtası «emek» in nisbî olarak pahalılaşmasına ve netice itibariyle de toplam ekonomideki maliyet ve fiyat seviyesinin yükselmesine sebep olmaktadır. Diğer taraftan eksperler raporunda sinsi enflasyonla mücadelenin şart olduğuna işaret edilmekte ve «halkın büyük bir kısmının, bir çok resmî makam ve özel grupların, her yıl para değerinde % 3-2 nisbetinde bir kaybı normal saydıkları bir safhaya gelinmiştir» denilmektedir³⁰.

Filhakika Alman sendikaları da eksperler raporundaki fikirlere kısmen paralel görüşler ileri sürmektedir. Sendika liderlerine göre³¹, sendikaların 1965 yılında talep ettikleri ücret artışları makûl hadler içinde kalmıştır. Nitekim 1965 de işverenlerce efektif olarak ödenen ücretlerle, kollektif ücretler arasında gittikçe genişliyen farkları, sendikaların baskısından çok, halen işgüçlerine olan şiddetli ihtiyaca, başka bir ifade ile, emek piyasasının gerginliğine atfetmek çok daha doğru bir görüştür. Aslında 1965 yılında ücret ve maaşlardaki yükselmeler, prodüktivite artışı ile atbaşı beraber gitmiş, bu yüzden de kimse sendikaları, fiatlardaki yükselmelere sebebiyet vermiş olmakla itham etmemiştir. Bu itibarla ortada fiyat artışlarına yol açmış olmaktan mütevellit bir kusur varsa, bu daha ziyade Hükümetin aktif bir konjonktür ve fiyat politikası takip etmemesinden ileri gelmekte ve hükümet güttüğü ziraî himaye, kira ve bütçe politikası yüzünden fiyat yükselmelerinde başlıca rolü oynamış bulunmaktadır.*

Aynı görüş, aşağı yukarı sendika liderleri Otto Brenner tarafından da desteklenmektedir. Filhakika Brenner'e göre³², ücret artışlarından vaz geçilmesi suretiyle fiatlardaki yükselmelerin frenlenmesi ne mümkün, ne de maksada uygundur. Bundan sarfınazar edildiği takdirde, aslında efektif ücretlerdeki gelişme, geniş ölçüde

30) Bk. : Günter Pehl; Adı geçen kaynak, Heak 1966.

31) Bk. : Aralık 1965 tarihinde Almanya'da Frankfurt şehrinde IG-Metall liderleriyle bizzat yaptığımız görüşme.

32) Bk. : IG-Metall birinci başkanı Otto Brenner ile yapılan mülakat; Die Welt Gazetesi, 3.1.1966.

emek piyasasında carî olan münasebetlerin tesirine tâbi bulunmaktadır. Bu itibarla ücret artışlarından vazgeçildiği takdirde, bu durum tek taraflı olarak işçiler için bir yük teşkil edecek ve bu zümre fiat yükselmelerini gerçekten frenleyebilecek bir silâhtan mahrum kalacaktır. Diğer taraftan, fiat artışlarını münhasıran ücret ve maaş artışlarına bağlamak çok yanlış bir görüştür. Fiatların stabilizasyonu ancak ve ancak, mesul bir merci sıfatiyle Federal Hükûmetin bu meseleyi ciddiyetle ele alması ve bugüne kadar olduğu gibi, sadece esassız şikâyetlerle uğraşmaması halinde kabil olur. Aslında eksperler raporu, fiat stabilizasyonu bakımından Federal Hükûmetin mesuliyetini gayet açık şekilde ortaya koymuştur. Âmme bütçesine verilecek yeni şekil ve mahiyet, fiatları tahrik edici istikamette olmamalıdır. Keza hususî yatırım faaliyetleri de ekonomik büyümenin çerçevesine intibak ettirilmelidir. Bunun dışında Federal Hükûmet, gıda maddeleri fiat seviyesini stabilize edecek kâfi imkânlara sahiptir ve bu suretle son zamanların en kuvvetli fiat yükselmeleri ortadan kalkmış olacaktır.

Buna mukabil Konfederasyon Başkanı Prof. S. Balke'ye göre³³ ücret masrafları Alman ekonomisinin rekabet durumunun zayıflaması üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Şayet ileride de ücret artışları 1965 yılındaki gibi, produktivite artışını aşacak derece ve nisbette tecelli ederse, bu takdirde Alman ekonomisinin cihan piyasasındaki rekabet durumunun zayıflaması kaçınılmaz bir vakıa haline gelecektir. Bundan dolayı ücretlerdeki gelişmenin, mal istihsalindeki büyümeye intibakında mutlak bir zaruret vardır. Bu zaruret, ücret artışlarından ileri gelen masraf-fiat artışlarına bir son verilecek ve ancak produktivite artışına uygun bir ücret artışı politikası, gelecekte, ücret zaviyesinden ekonomik masraf-fiat seviyesinin stabl halde idamesini mümkün kılacaktır. Mamafih Federal Hükûmetin fiatların stabilizasyonu yönünden alabileceği ve esasen almak mecburiyetinde olduğu tedbirler de vardır. Bunlar arasında en mühimi, harcamalarını büyük ölçüde azaltmak ve bu suretle Federal bütçenin istihsaldeki büyümenin üstüne çıkmamasını temin etmektir. Ancak böyle bir davranış, ölçüyü kaçırmama parolasını haklı çıkarır ve kollektif akdın tarafları için de iyi bir örnek teşkil eder. Zamanla sosyal partnerler de böyle bir davranışa intibak eder. Bununla beraber, fiatlardaki istikrarın sadece kollektif akdın ta-

33) Bk. : Alman İşveren Birlikleri Konfederasyonu Başkanı Prof. Dr. S. Balke ile yapılan mülâkât; Die Wel Gazetesi, 3.1.1966.

raflarınca emniyet altına alınabileceğini iddia etmek de hatalıdır. Zira diğer talep faktörlerinin de bu hususta tesir icra etmesi, yani fiat seviyesi üzerinde rol oynaması mümkün ve zaruridir. Bu husus bilhassa âmme sektörü için variddir. Âmme sektörü harcamalar politikası ile aynı şekilde, Alman ekonomisinin büyümesi üzerinde rol oynayabilir. Hülâsa, iktisadî faaliyetlerin seyrinden mesul olan bütün organlar ve teşekküller, stabilite şuuru ile hareket ettikleri takdirde, ekonomi müstekar fiatlara kavuşabilir.

Filhakika Almanyada ücret artışlarının gerçek veçhesi hakkında bir fikir edinebilmek için³⁴, 1950 - 1964 gibi uzunca bir devre zarfında, millî gelir içinde ücretler payının artışı ile, faal nüfus içinde ücretliler sınıfının artış hadlerini kıyaslamak doğru olur. 1950 - 1964 devresinde ücretliler sınıfının faal nüfusa nisbeti % 68 den % 80'ne çıkarken, işçi başına ücret gelirleri faal nüfus başına millî gelir dağılımındaki ölçü ile artmış olsa idi, ücret payının % 59 dan % 69'a yükselmesi icap ederdi. Halbuki artış seyri böyle olmamış, gerçekte ücret payı 1964 de % 64,7 ye ve 1965 de % 65,8'e ulaşmış, işçi başına ücret geliri (1950 - 1964 arası) % 194, fert başına millî gelir ise % 212 artmıştır. Buna mukabil bir işverene bağlı olmaksızın çalışan sınıfın aynı devre içindeki ortalama gelir artışı ise % 244 gibi yüksek bir seviyeye çıkmıştır.

Öte yandan Hükümet programında çalışma saatleri ve iş müddetleri hususunda ileri sürülen görüşlerle, işçileri günde bir saat fazla çalışmağa davet de, sendikalarla işverenler arasında bir hayli alâka çekici tartışmalara meydan vermiş bulunmaktadır.

Bu hususta fikirlerini beyan eden Alman İşveren Sendikaları Konfederasyonu başkanı Prof. Balke'ye göre³⁵, stagnasyon istikametinde gelişen ekonomik faaliyetler karşısında iş müddetlerinin, sendikaların talep ettiği gibi, daha fazla kısaltılmasına imkân yoktur ve bundan sakınmak lâzımdır. Halen Batı Avrupa memleketleri arasında Almanya, en düşük iş müddetlerine sahiptir. Nitekim bu nokta İşverenler Konfederasyonu ile İşçi Sendikaları Konfederasyonu arasında yapılan müşterek bir araştırma ile meydana çıkmıştır. Filhakika bugün Almanya'da, hiç değilse belirli bir ekonomik büyümeyi emniyet altına alabilmek maksadile, kollektif akidlere göre hali hazırda tatbik edilmekte olan iş müddetlerinin muhafaza edilmesi ve daha fazla kısaltılmaması lâzımdır. Bu tedbir, prodük-

34) Bk. : Günter Pehl; adı geçen dergi, Şubat 1966.

35) Bk. : S. Balke, adı geçen kaynak.

tivite artışına müteveccih ücret yükselmeleri gibi fiatların sükûnete kavuşması ve müstakar bir mahiyet alması bakımından nihai ve hayati bir tedbirdir.

Buna mukabil O. Brenner³⁶, tamamiyle aksi bir tez üzerinde durmakta, 40 saatlik çalışma haftasının, çalışanların güç ve kudretlerinin muhafaza ve idamesi bakımından son derece zarurî olduğunu söylemektedir. Adı geçen sendika lideri, «aslında iş müddetlerinin indirilmesi, mümkün olduğu kadar yüksek bir istihsale ulaşmak gibi kısa görüşlü bir noktadan mütalâa edilmemek lâzımdır. Filhaki-ka işgücünün bugün olduğu gibi, gelişi güzel ve hoyratça çalıştırılması, gelecekte iş müddetlerinin kısaltılmasına nazaran, çok daha mühim müşküller doğuracaktır» demektedir.

Eksperler raporunda, madeni eşya sanayiinde 1960 yılında iki taraf arasında yapılmış olan bir anlaşma gereğince, 1 Temmuz 1966 tarihinde tatbik mevkiine konulması gereken 40 saatlik iş haftası rejiminin, 1 Temmuz 1967 tarihine tehir edilmesi teklif edilmiş ise de, işverenler bu teklifi dahi reddetmişler³⁷ ve bu yüzden metal sanayii iş kolunda sayısız uyuşmazlıklar çıkmıştır³⁸.

Diğer taraftan Federal Almanya emek piyasasında devam edip giden gerginlik ve tazyik yüzünden, emek talebi gittikçe büyüyen bir arz kifayetsizliği ile karşılaşmaktadır. Filhakika 1965 yılının Temmuz ayında mevcut işsizlerin sayısı, para reformundan beri her yıl tescil edilen işsizler sayısının en düşük seviyesi olan 89.000 rakamını göstermekte, buna karşı açık işyerlerinin sayısı ise 729.000 rakamıyla bugüne kadar kayıt edilen en yüksek seviyeye ulaşmış bulunmaktadır. Bununla beraber bu açık işyerleri, vasıf şartları bakımından son derece güç doldurulabilecek mahiyettedir.

Emek arzı ile emek talebi arasında bahis konusu bu uygunsuzluk ve nisbetsizlik, bu şekilde çok aşırı bir hacim ve ölçü iktisap etmiş, netice itibariyle daha fazla yabancı işçi getirtmek suretiyle de ortadan kaldırılamayacak bir şekil almıştır. Zira muayyen vasıftaki yabancı işçi sayısını, görülebilen bir zaman içinde, esaslı şekilde artırmak imkânları son derece mahduttur³⁹.

Öte yandan 1965 yılında yeni gelen yabancı işçilerin sayısında 154100 artış kaydedilmiştir. Bu rakam, Federal İş ve İşçi Bulma Kurumu kayıtlarına göre, 1964 de celbedilen yabancı işçi sayısının

36) Bk. : O. Brenner, adı geçen kaynak.

37) Bk. : Günter Pehl; adı geçen kaynak.

38) Bk. : Metall Pressedienst; IG-Metall neşriyatı; 11.1.1966.

39) Bk. : Der Arbeitgeber; 20.1.1966.

dan 14700 daha azdır. Ancak hakikatte 1965 de istihdam edilen yabancı işçilerin, 1964 yılına nazaran daha kuvvetli bir artış göstermesi, ortak pazar memleketlerinden hiç bir kayıt ve tescile lüzum kalmaksızın ve Alman İş ve İşçi Bulma Kurumuyla bir irtibat kurmaksızın serbest şekilde gelen işçilerle alâkalıdır.

1965 de sırf Alman İş ve İşçi Bulma Kurumunun aracılığı ile gelen 154100 yabancı işçiden 45500'ü Türk, 40500'ü İspanyol, 33300'ü Yunan, 26600'ü İtalyan ve 8200'ü Portekizlidir. Ayrıca toplam olarak 34400 kadın işçiye aracılık edilmiştir. Diğer taraftan ekserisi mevsim işçisi olmak üzere, 1965 de yurtlarına dönen yabancı işçilerin sayısı 385000 dür.

Yabancı işçi miktarının 1966 senesinde 110.000 civarında artacağı tahmin edilmektedir. Hülâsa, tabii nüfus hareketleri bugün Alman emek piyasası için zikre değer bir kaynak olmaktan uzak bulunmaktadır ⁴⁰.

Bununla beraber hali hazırda, artık yabancı işçi istihdamının tahdidine lüzum olup olmadığı, ilgili çevrelerde münakaşa konusu edilmekte, bu arada aslında yabancı işçi istihdamına lüzum olup olmadığı suali ortaya atılmakta ve yabancı işçi sayısının çok fazla olduğu ve kısılması gerektiği ileri sürülmektedir ⁴¹. Bu kabil tereddütlere cevap verebilmek için şu rakamlara göz gezdirmekte fayda vardır :

1965 senesinde Federal Almanyada 22 milyon işçi, müstahdem ve memur istihdam edilmektedir. Bu rakam, 1949 yılında sadece 13,6 milyondan ibaretti. Buna rağmen, halâ devamlı olarak 700 bin civarında işyeri açıktır. Halbuki 1949 da 1,3 milyon işsiz mevcuttu ve o tarihlerde memlekette bünyevî bir işsizlik hüküm sürerken, bugün kronik bir işgücü kifayetsizliği mevcut bulunmaktadır.

Halen Federal Almanyada istihdam edilen yabancı işçi miktarının gerçekten yüksek olup olmadığı hususunda, Federal İş ve İşçi Bulma ve İşsizlik Sigortası Kurumu Genel Müdürü Anton Sabel şöyle demektedir ⁴²: «Bazı kimseler yabancı işçi sayısının, İsviçredeki durumu misâl göstererek, çok yüksek olduğunu ileri sürmektedirler. İsviçrede ortalama her üç işçiden biri yabancıdır. Halbuki bu nisbet Almanyada 1/22 veya % 4,5 dur. Ayrıca yabancı işçi istihdam eden Fransa, İngiltere, Lüksemburg ve Belçikada da bu nisbet Federal Almanyadan daha yüksektir.»

40) Bk : Bundesarbeitsblatt; Sayı 22, yıl 1965, sh. 882.

41) Bk : Gewerkschaftliche Monatshefte; sayı 132.

42) Bk : Gewerkschaftliche Monatshefte; sayı 132.

Diğer taraftan yukarıda adı geçen kurumun genel müdür yardımcısı Kesstner⁴³ de, sanayideki otomasyon hareketlerinin bugüne kadar emek piyasasında menfi mânada hiç bir tesire yol açmadığını, bu görüşü açık işyerlerinin gittikçe artmakta olmasının teyit ettiğini, otomasyonun olsa olsa işgücünün bünyesinde vasıf bakımından ehemmiyetli değişmelere meydan verdiğini söylemiş, Almanya'da bilhassa kadın işgücüne karşı olan talebin yüksek seviyesini muhafaza ettiğini, meselâ şu anda Türkiyeden on beş bin kadın işçi alınabileceğini, ancak kadın emek arzının pek mahdut olduğunu sözlerine ilâve etmiştir.

Filhakika 1965'in Eylül ayında Federal Almanyada (Batı Berlin dahil) çalışan yabancı işçilerin sayısı 1.216.700 rakamına ulaşmak suretiyle, İkinci Cihan Harbi sonrasında en yüksek noktasına varmıştır⁴⁴. Bunlar, Almanyada ücret karşılığı istihdam edilenlerin takriben % 5 ini teşkil etmektedir. Resmen bildirildiğine göre, bütün yabancı işçiler,

372 400	İtalyanlar (% 30.6 sı)
187 100	Yunanlılar
182 800	İspanyollar
132 000	Türkler
14 000	Portekizlilerden mürekkeptir.

Öte yandan bütün yabancı işçilerin % 23.3 ünü (283 000) kadınlar teşkil etmektedir. Bunların dağılışı şöyledir :

69 000	Yunanlı (Bütün yabancı işçi kadınların % 36.9 u)
57 200	İtalyan
52 700	İspanyol
17 800	Türk
1 800	Portekizli

Yukarıdaki rakamların da açıkça gösterdiği gibi 132 000 toplam işçimize mukabil sadece 17 800 kadın işçimiz Federal Almanyada çalışmaktadır.

43) Kesstner ile bizzat yaptığımız mülakat; Nürenberg Aralık 1965.

44) Bk. : DGB - Bundesvorstand, Auslandsabteilung tarafından negredilen Haberler bülteni, Ocak 1966.

Diğer taraftan kadın işçilerin müracaatları ile sevk tarihleri arasında geçen müddetin 1 - 1.5 ay sürmesine mukabil erkek işçilerin en aşağı 1 yıl sıra beklemek mecburiyetinde kalması da kadın emek arzının talebe nispetle kifayetsiz olduğunu teyid eder mahiyettedir.

III — NETİCE

Hülâsa ve netice itibariyle Alman İktisadî Araştırmalar Enstitüsünün 5/11/1965 tarihli raporunda da belirttiği gibi, dünya piyasalarında Almanyanın rekabet durumunun kötüleşeceğine dair ciddi mahiyette hiç bir emare olmadığı gibi, tersine Alman sanayiinin ihracat kabiliyetinin gittikçe düzelmekte olduğu açıktır. Ayrıca Federal Almanyanın cihan pazarlarındaki durumunun, ücretlerin umumî seviyesindeki artışlar dolayısıyla, sarsılabileceği hususundaki iddiaların da varit olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim aynı mahiyetteki iddialar, 1962 yılında da ileri sürülmüş, fakat gerçekleşmemiş⁴⁵, Almanyanın dış ticaretinde, bu memleketin ekonomik gelişmesine paralel olarak, hem ihracat, hem ithalât itibariyle devamlı gelişmeler kaydedilmiştir. Gerçekten Alman ekonomisi 1965 yılının Aralık ayında, yedi milyar Marklık bir ihracat kıymeti ile rekor kırmış, ihracat fazlası bir önceki yıla nazaran % 10 artmıştır⁴⁶.

Diğer taraftan içinde bulunduğumuz yılda, hatırı sayılır bir konjonktür değişmesini gösteren işaretler de yoktur. Gerek özel, gerek kamu sektörlerindeki devamlı talebin de gevşeyeceği beklemez. Bununla beraber, gittikçe artan ve tekrardan yükselen hususî tasarruf mevduatına rağmen, talep mahdut bir arzla karşılaşacaktır. Zira arz, işgücü fıkdanının mütemadiyen artmakta olmasından ve kapasite imkânlarının da tamamıyla tükenmiş bulunmasından dolayı, görünüşe göre tam mânasiyle tatminkâr olamayacaktır⁴⁷. Filhakika ithalâttaki artışlar bu uygunsuz ve nisbetsiz durumu sadece zayıflatmış olacaktır. Bundan dolayı, bundan böyle de mal fiatlarında bir yükselme temayülü ve kapital arzında devam edip gidecek olan bir kifayetsizlik beklemek doğru olur. Bu itibarla iktisadî büyüme, görünüşe göre, ileride de hızlanma temayülündedir. Bu sebeple 1966 yılında toplam ekonomik hadlerde bir dereceye kadar dahi olsa, bir azalma beklemek lâzımdır. Zira istihsâl potan-

45) Bk. : Der Gewerkschafter; sayı 12, yıl 1965.

46) Bk. : Frankfurter Neue-Presse; 21.1.1966.

47) Bk. : Bundesarbeitsblatt; sayı 22, yıl 1965, sh. 882.

siyeli — yüksek bir seviyede — genişlemeyi bundan böyle de muayyen hadlerle karşı karşıya getirecektir.

Yukarıda bahis konusu ettiğimiz emek piyasasındaki gerginlik, sonuna kadar kullanılmış kapasite ve aşırı ithalât gibi dar boğazlara ve elverişsiz durumlara rağmen, bütün işaret ve alâmetler, Batı Almanya ekonomisinin sıhhatli ve sağlam şekilde seyir ettiğini göstermektedir. Gerçi 1965 yılının bazı aylarında görüldüğü gibi, zaman zaman ithalât rakamlarının ihracatı aştığı ve dış ticaret rakamlarında, toplam kıymet itibariyle, 1964 senesine nazaran, aşırı ithalât dolayısıyla aleyhte bazı neticeler meydana geldiği aşikâr ise de, bu durumun sürekli olmadığı ve her şeyden evvel de yabancı işçi sayısını azaltıcı bir tesire sahip bulunmadığı muhakkaktır.

Federal Almanya gibi, bütün iktisadî kaderini ticaret bilançosuna ve dolayısıyla sınıflı mamuller ihracına bağlamış olan bir memleketin, üstelik görünmez gelirlere sahip olmadığı ve bir taraftan tatillerini geçirmek maksadıyla her yıl dış memleketlere giden milyonlarca Almanın yol açtığı döviz kayıplarıyla, 1,2 milyon yabancı işçinin milyarlarca Marka varan ücret transferleri de dikkate alındığı takdirde, bundan böyle de her çareye başvurarak sınıflı faaliyetlerini genişletmeğe ve mamul ihracına önem vermeğe mecbur bulunduğunu gözden uzak tutmamak lâzımdır. Bu mecburiyet, diğer taraftan, adı geçen memleketi muayyen bir istihdam seviyesini ayakta tutmağa hattâ genişlemeğe zorlayacaktır. Bu itibarla ve yerli işgücü ihtiyatlarının tamamıyla tükenmiş bulunması sebebiyle, Almanyanın yabancı işçileri ve bu arada sayısı 150 bine ulaşmış olan Türkleri, ileri sürülen mesnetsiz iddiaların tersine olarak, toptan geri göndermesi şöyle dursun, aksine önümüzdeki yıllarda da yabancı emek talebine ihtiyaç hissetmekte devam edeceği muhakkaktır. Esasen Almanya bir sanayi memleketi olduğu tarihten beri daima yabancı işçiye muhtaç olagelmıştır⁴⁸.

Öte yandan Almanyada kendileriyle geçen yılın Aralık ayında bizzat mülâkat yaptığımız bir çok yetkililer, bir siyasî kriz doğmadığı takdirde, ölçülü ve muayyen hadler dahilinde kalmak ve İsviçredeki % 30 - 35 yabancı işçi nisbetine asla ulaşmamak kayıt ve şartıyla, diğer memleketlerden olduğu gibi, Türkiyeden de emek talebine devam edileceğini söylemişlerdir.

Nitekim Hükümet programında da, Alman emek piyasasının gittikçe çok sıkışık bir duruma sürüklendiğine, yani emek arzının

48) Bk. : Orhan Tuna, Batı memleketlerine işgücü akımı ve meseleleri; İktisat Fakültesi Mecmuası, cilt 24, No. 1 - 2.

emek talebini karşılamak hususunda kifayetsiz bulunduğu, ayrıca Federal Cumhuriyette 1970 yılına kadar, tabii nüfus gelişmeleri sebebiyle, bugüne kadar çalışabilir yaşta daha az insanın emre âmade olacağına, emekten tasarruf eden yatırımlara daha fazla ehemmiyet verilse dahi, iş piyasasının yine de bugünkü gergin durumunun hafifletilemeyeceğine işaret edilmiştir. Filhakika Alman nüfusu, Başbakan Prof. Erhard'ın da söylediği gibi, türlü sebeplerden dolayı yaşlanmaktadır ve gittikçe artan memleket nüfusuna rağmen, önümüzdeki yıllarda nisbî olarak daha az insan emek piyasasına girecektir.

Nitekim bu memlekette çalışan insanların nüfustaki payı, yani işgücü iştirak nisbeti, yıllardan beri muntazam şekilde azalmaktadır. Alman Sanayi Enstitüsü tarafından tertiplenen istatistik cetvelleri neticelerine göre, nüfus miktarı 1960 - 1965 yılları arasında, gerçi 59,2 milyona yükselmiş ise de, kazanç maksadiyle çalışanların (Erwerbsspersonen) sayısı ancak 27,1 milyona çıkmış, başka bir ifade ile, kazanç maksadiyle çalışanların umum nüfus içindeki nisbeti 1960 yılında % 47,8 iken, aynı nisbet 1965 de % 45,9'a düşmüştür⁴⁹. Gerçekten 1965 de, yabancı işçi istihdam hacmi genişlemekte devam etmiş ve yeniden 154.000 yabancı işçiye ihtiyaç hasıl olmuştur. Ancak Saar ve Ruhr bölgelerindeki bazı kömür ocaklarının ekonomik ve teknolojik sebeplerden dolayı kapanması yahut çalışma saatlerinin indirilmesi yüzünden buralarda çalışan yabancı işçilerin sayısında bir azalma beklendiği gibi, ayrıca sanayi işçisine duyulan ihtiyaçta da bir gerileme vardır. Ancak serbest kalan bu işçiler diğer faaliyet kollarına aktarılmakta, hattâ her ay yabancı işgücünün sayısında muntazam artışlar olmaktadır. Bu itibarla yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, ne işçilerimizin, görünebilen bir gelecekte kütle veya büyük gruplar halinde memlekete iadeleri, ne de bir kısım optimist bakanlarımızın ileri sürdükleri gibi, bir yıl içinde 600 bin Türk işçisinin çalışmak üzere Batı Almanya'ya gönderilmesi bahis konusudur.

Bugüne kadar olduğu gibi, bundan böyle de akım devam edecek, ancak bu akım, tahminlere göre asla kütleli olmayacaktır. Gerçek durumun böyle bir manzara göstermesine rağmen, bu kabil bazı resmî beyanlar ve haberler, gerek Türk emek piyasası, gerek çalışmak maksadiyle yabancı memleketlere gitmek için kaydını yaptırmış sıra bekliyen 700 bin civarındaki işçi kitlesi üzerinde kötü tesirler husule getirmektedir.

49) Bk. Weniger Arbeitende; Frankfurter Neue Presse, 12.1.1966.